

ויגש תשפ"ג: ב"ד לערעורים

כלי יקר בראשית פרשת ויגש פרק מד

כי כמוך כפרעה. - ... על כן גם בויכוח זה רצה יהודה ללחוש באוזניו וקולו לא ישמע אל המצרים ואמר ואל יחר אפך בעבדך, כי כל כעס מביא לידי טעות ויגרום שלא יכנסו טענותי באוזניך אף אם יהיו נכוחים למבין כי הכעס יגרום שלא תוכל לשפוט בצדק, ואם תאמר ומה בכך כי אם לפעמים איזה שר ומושל טעה בדבר המשפט, יש גבוה מעל כל גבוה והוא המלך שלוקחין המשפט אל המלך והוא יתקן מה שקלקל המושל, על זה אמר כי כמוך כפרעה ואצלך הגמר דין כמו אצל פרעה, ואין ליקח המשפט ממך אל המלך ומלפניך משפטי יצא מכל וכל, על כן אני מבקש שעיניך תחזינה מישרים ואל יחר אפך ואז לא תבוא לידי טעות:

ספורנו שמות פרשת יתרו פרק יח

(כא) ואתה תחזה מכל העם. תברור ותמנה, כי באלה הג' ענינים צריך שתהיה אתה בעצמך, ולא יספיק זולתך, אבל בעניני פסקי דינים פרטיים יספיקו שרי אלפים שרי מאות כו'. כי אמנם כשיהיו ד' מדרגות זו למעלה מזו, הנה ישפוט הקטן ראשונה, והצועק על פסק דינו יצעק אל הגדול ממנו, ומן השני אל השלישי ומן השלישי אל הרביעי, ובכך יהיו מעטים הבאים לפניך לדין:

(כג) על מקומו יבא בשלום. אחר שיתברר הדין בכל כך בתי דינין, ידע כל בעל דין שפסק הדין היה אמתו ולא יוסיף לריב, כאמרם ז"ל דאזיל מבי דיין דינא שקיל גלימיה, ליזיל ולזמר בארחא (סנהדרין ז א):

שו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן סז

אלא התבוננתי דיש לדחות זאת ולומר, דהתם גבי יתרו שאני מפני שבאה הסכמת כל העם על כך, ואם כן אדעתא דהכי נחתי כנ"ל בראשית דברי. ועולה על דעתי להתאים זאת במסגרת המקרא כתוב בזה בפ' דברים לאמר: "ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות", והיינו כנ"ז ששאל את העם הסכמתם על כך, ורק לאחר שהביעו הסכמתם וענו לו שטוב הדבר מה שמציע להם, אז לקח את ראשי שבטיהם אנשים חכמים וידועים ונתן אותם ראשים עליהם שרי אלפים ושרי מאות וגו' ככתוב בקרא שלאחר מיכן, וכפי שמפרש הספורנו שמינה עליהם כמה מדרגות שיפוט זה למעלה מזה.

ועפ"ז יש מקום ליישב קושית המפרשים הקדמונים שמקשים מדוע שבמשנה תורה לא נזכר בכלל שענין מינוי השופטים לשרי אלפים ושרי מאות ושרי חמישים וגו', שבא זה כתוצאה מעצת יתרו אלא כתוב בסתם: ואומר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם וגו' הבו לכם אנשים וגו'. ותענו אותי וגו'. ואקח את ראשי שבטיכם וגו' ואתן אותם ראשים עליכם וגו' [יעוין מ"ש בזה הרמב"ן וברבינו בחיי בדברים שם. ובהאברבנאל בפ' יתרו ובהתורה והצוה שם]. והיינו מפני שעצת יתרו לכך לא הביא להתוצאה הזאת, ומשה רק שמע בזה לקול יתרו למה שמייעץ אותו, אבל הדבר לא היה בא בחשבון להוציא את זה לפועל כל עוד לא תבוא הסכמת העם על כך, לכן במשנה תורה בא משרע"ה להדגיש דבר זה, כי לא חשב על הדבר הזה כלל כל עוד שלא הסכימו לכך, ולכן לא מזכיר כלל מעצת יתרו, כדי שלא יחשבו שהיה בזה גורם מכריע, אלא אדרבא לא לקח דבר זה בחשבון, כל עוד שהעם לא יסכימו ברצון על כך. [ויעוין בהתורה והמצוה שם שמבאר בכוון זה, שזה שכתוב ששמע משה לקול חותנו, פי' ששם לב לדבריו, אבל לא יכול לעשות כן כי עדיין לא ניתן להם פרשת משפטים וכו' ע"ש]. ולכן מזכיר רק מזה הדבר שהציע להם למינוי אנשים חכמים וגו'. ואין הכתוב צריך לפרט הדרך שפירט להם למנות שופטים בצורה האמורה, כי נשמע זאת ממה שהוציא כן את הדבר לפועל בצורה המפורטת לאחר מיכן, ורק לאחר שענו לו העם "כי טוב הדבר אשר דברת לעשות", רק אז הוא שהסכים על הדבר הזה להוציאו לפועל [כמובן לאחר שבא הסכמת ה' לכך. יעו"ש ברמב"ן וברבינו בחיי], ודרשינן בזה

סמוכין דמיד שמספר הכתוב שהעם ענה לו "טוב הדבר אשר דברת לעשות" מיד לאחר מיכן כתוב שכתוצאה מתשובתם זאת הוא שביצע משה את הדבר הזה: "ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמישים ושרי עשרות ושוטרים לשבטיכם". ועה"ד שפי' הספורנו הנ"ל

יבמות קו.

אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין ממאנין אע"פ שאין מכירין לפיכך אין כותבין גט חליצה אלא אם כן מכירין ואין כותבין גט מיאון אלא אם כן מכירין דחיישינן לבית דין טועין ורבא דידיה אומר אין חולצין אלא אם כן מכירין ואין ממאנין אא"כ מכירין לפיכך כותבין גט חליצה אף על פי שאין מכירין וכותבין גט מיאון אף על פי שאין מכירין ולא חיישינן לבית דין טועין

רשב"ם בבא בתרא קלח:

כלומר גבי חליצה ומיאוןין לפיכך תקנו אין חולצין אלא אם כן מכירין שאם אתה אומר חולצין אף על פי שאין מכירין התם ודאי חיישינן לב"ד טועין שיטעו ב"ד שני לומר כי יפה הכירו ב"ד ראשון כשחלצו דב"ד שני בתר ב"ד ראשון לא דייקי דכיון דחליצה ומיאוןין בג' כדתנן בסנהדרין קמו ב"ד במילתא ושפיר עבוד חליצה ומיאוןין

שו"ת הרא"ש כלל פ"ה אות ה-ו

ומה שבקשתוני אם יראה לי שאם הפשרה קיימת על היתום שאכתוב להם מה שיראה לי בעיקר הדין בתביעת האפוטרופסים ובענין הבכורה ובשבועת הזקנה לא ידעתי למה שאלתוני על זה. הלא רואה אני בכתב הדיינין שעמד בפניהם מורשה על היתום ושמעו טענותיו של אפוטרופוס של יתום ופסקו הדין ואחרי שכבר פסקו הדיינים הדין של היתום ושוב לא עשו פשרה על היתום שתהיה קיימת אם כן הדין שנפסק על היתום קיים ולמה שאלתם לפסוק פעם אחרת דין שנפסק כבר בי דינא בתר בי דינא לא דייקי וקצת משמע מדבריו דאסור לב"ד לבדוק בתר פסקי ב"ד חבירו.

ספר חזקה התנופה (בד"מ כ:ב)

ראובן ושמעון שבאו לדין ויצא אחד מהם זכאי ושוב חזר בעל דינו ותבעו בפני ב"ד אחר אין זקוק לו לירד עמו לדין ולא להשיב על טענתו וגם אין הב"ד רשאים לשמוע דבריו כלל אחר שכבר יצא זכאי מב"ד הראשון

יד רמ"ה בבבא בתרא

ופרקין ב"ד בתר ב"ד לא דייקי בתר עדים דייקי מהא שמעינן דכל להבא לא חיישינן לב"ד טועין אלא היכא דהוי מעשה קמא מעשה ב"ד, דב"ד בתר ב"ד לא דייקי וחיישינן דילמא טעו ב"ד בתרא ולא דייקי בתר ב"ד קמאי

רמב"ם פ"ו עדות ה"ה

ולעולם אין ב"ד בודקין אחר ב"ד אחר אלא מחזיקין אותן שהן בקיאים ולא יטעו אבל בודקין אחר העדים

ערוך השולחן חושן משפט סימן יב

סעיף ג

אין לדיין להזדקק לשום דין שנעשה עליו פסק הן דין הן פשר אע"פ שבע"ד אחד נותן אמתלא לדבריו שאומר שכפוהו לדין או שאר אמתלא אין להזדקק לזה דבי דינא בתר בי דינא לא דייקא דאל"כ אין לדבר סוף מלבד שזה גורם שנאה ומחלוקת ואין שלום יוצא מענין כזה [לבוש] אא"כ הוא בענין שיתבאר בס"י י"ד סעי' ה' כשבע"ד אומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני כמ"ש שם:

ערוך השולחן חושן משפט סימן יד

סעיף ח

אם אחד מהבע"ד אמר להדיינים כתבו לי מאיזה טעם דנתוני אם כפו אותו לדין כותבין ונותנים לו תיכף מתי שמבקש ואין צריכין לכתוב הטעמים של הדין דגם החכמים האחרים יבינו הטעמים דתורה אחת לכולנו אלא כותבין פלוני טען כך ופלוני טען כך ופסקנו כך וכך והבע"ד מחוייב תיכף לקיים הפסק דין ואם יביא מהגדולים מהם בחכמה שטעו אז יסתרו הפסק דין ויראה לי שהדיינים צריכים לכתוב שנותנים רשות לעיין בהפסק דין דאל"כ הא נתבאר בס"י י"ב סעי' ג' דאסור לדון בפסק שפסקו אחרים ודווקא ב"ד קטן צריכים לעשות כן אבל ב"ד הגדול בחכמה א"צ ליתן ולא חיישינן שטעו דאל"כ אין לדבר סוף ואם לא כפוהו לדין אלא שבא ברצונו אף ב"ד קטן א"צ ליתן לו אפילו להראות לב"ד הגדול מהם:

שו"ת תשב"ץ חלק ג סימן קסה

...ומ"מ אין כח ביד ב"ד לבטל דין שדן ב"ד אם לא שיוודה הב"ד שהוא טועה אם הוא קיים ואם אינו קיים ישאר הדבר על דינו דבי דינא בתר בי דינא לא דייקי כדאיתא בפ' יש נוחלין (קל"ח ע"ב)...

תשובות והנהגות כרך א סימן תשצו

שאלה: הלך לדין תורה והפסיד, וטוען שהב"ד טעו בפסק הדין, אם צריך ליזקק לטענתו הנה הכלל הוא "בית דין בתר בית דין לא דייקי", כך כתב בדרכי משה חו"מ ר"ס כ"ה בשם תשובות הרא"ש והובא בסמ"ע ובש"ך סי' י"ט ס"ק ג', וע"כ אין לנו להיזקק לטענות של טעות על בית דין, ולכן צווחו גאוני ישראל זצ"ל על "בית הדין לערעורים" שבארץ ישראל - שאינו אלא חקוי למנהגי העכו"ם. אמנם בנידון שלפנינו הנה טענתו היא שהבית דין שדנו אינם ראויים לתואר בית דין כלל, ומה שנקראים ב"ד באותו מקום זהו מפני שאין אחרים רוצים לדון, אבל לטענתו לא מגיע להם תואר "בית דין" כלל, זוהי טענתו לערער דלדבריו טעו בדין פשוט, ומבקש מבית דין אחר שהם ת"ח שיפסלו את פסק דינם של הראשונים. ואף שהיה מקום לדחות, דלדברי המערער דהבית דין אינם ראויים לדון כלל, א"כ מדוע הסכים לילך לדון אצלם ולקבל על עצמו פסק דינם, דכאן טוען שלא היתה לו ברירה כי הצד השני הסכים רק לבית דין זה ובעל כרחו הלך אליהם, אולם עכשיו שברור לו שטעו הרי הוא חוזר בו. ומעתה הוא תובע גם שהדיינים הראשונים עליהם להודות ולחזור בהם מפסק דינם הראשון.

ונראה דהך כללא דבית דין בתר בית דין לא דייקי כלל הני מילי בב"ד ממש, אבל כאן שאינם בית דין כלל לפי מקומות התורה, שפיר יכול לערער לבי"ד אחר והם ישמעו דבריו ויודיעו לבי"ד הראשון שאם האמת כדבריו הדין אחרת, והבי"ד ההוא חייבין לחזור אם האמת כמו שסיפר, ואין להם להשתמט בטענה שכבר דנו ופסקו הדין, אלא צריך שרק הצדק והיושר יהא מגמת פניהם, ועיין פתחי תשובה סי' י"ט (ס"ק ג) ותמצא בעזהשי"ת כדברינו, דאף שגם בזה"ז נקטינן דבי"ד בתר בי"ד לא דייקי. (ודלא כרי"ו ורדב"ז), זהו רק משום דבסתמא תלינן דבקיאי, אבל היכא דידיענן שאינם בקיאי שפיר דייקינן אצל בי"ד אחר החשוב מהם והם יודיעו הדין וכמ"ש.

שו"ת יביע אומר חלק ב - חושן משפט סימן ב

(ח) והנה כבר פשט המנהג במדינות אלו להעמיד ב"ד לערעורים. ואע"פ שאין דבר זה נקי מערעורים, וכידוע שדנו בזה גדולי דורנו עם הגרא"י קוק ז"ל ביסדו את משרדי הרבנות הראשית בא"י. וכמה מהם טענו ע"ז ממ"ש בב"ב (קלח): בי דינא בתר בי דינא לא דייקי. אולם פשוט שר"ל דב"ב/דב"ד/ אינם נוהגים לדייק אחר ב"ד חבריהם. כיעו"ש. אבל אין בזה איסור מן הדין. ומ"ש בב"י (סי' יב) בשם חזה התנפה, ראובן ושמעון באו לדין ונתחייב שמעון, וחזר שמעון לפני ב"ד אחר, אין ראובן זקוק לרדת עמו ואין ב"ד רשאי לשמוע דבריו כלל. וכ"ה בסמ"ע (סי' יט סק"ב), ומשום דב"ד בתר ב"ד לא דייקי. ע"ש. היינו בסידור טענות מחדש, דקי"ל שאינו טוען וחוזר וטוען. (ב"ב לא). אבל לעיין בטענות בפסק - דין מנומק אם פסקו כדין שפיר דמי. וכדקי"ל בסנהדרין (לא): ובחור"מ (סי' יד ס"א), שנים שנתעצמו בדין וכו', ואם אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנתוני שמא טעיתם, כותבים ונותנים לו אח"כ מוציאים ממנו. ע"ש. ואע"פ שאין זה אלא באופן שדנים אותו ע"י כפיה. וכמ"ש התוס' שם. וכ"פ הרמ"א (שם ס"ד). הרי כמה פעמים שדנים גם אנו ע"י כפייה. (וכן לפעמים יש מקום להבע"ד לחשוך בדיינים שהטו הדין. וע' בתוס' שם. ובש"ע (ס"ד). ובס' ברכי יוסף (סק"ו). ע"ש.). [והלום מצאתי להגאון שואל ומשיב תנינא (ח"ב סי' פד), שכ', שבשו"ת אבקת רוכל (סי' יז), והמבי"ט שם (סי' יח), כתבו, דאף בלי כפייה בזה"ז צריכים ליתן הטענות והפסק. ע"כ. והנה אע"פ שכן נראה ד' המבי"ט שם, מ"מ מרן בתשו' (סי' יז) אינו סובר כן. כיעו"ש. ומ"ש עוד השו"מ, שנראה מד' הסמ"ע (ס"ק כד), שצריך לצאת ידי שמים ולתת טעם הפסק, ובה הברירה בידו. לא ידעתי מדוע לא הזכיר מ"ש מרן בתשו' אבקר"ר (ס"ס יז) בשם הרשב"א, שא"צ לכתוב טעמים וראיות, אלא פ' טען כן, ודננו כן. ע"ש. וע"ע בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' יג). ע"ש]. וע' בתשו' נוב"י מה"ת (חחו"מ סי' א), שכל שלא באו הבע"ד מעצמם, אלא ששלח לא' מהם את השמש להזמין, מקרי דן בכפייה לענין זה, וצריך ליתן הפסק עם הטענות בכתב, אם הבע"ד דורש זאת, כדי שילך לב"ד הגדול לשאול אם לא טעה. ובפרט בדורנו שהטעות מצויה. ואפי' האב"ד הוא רב מומחה וגדול הדור מאד, אם אין שאר הדיינים מפורסמים לגדולי ישראל, אינו נקרא לענין זה ב"ד הגדול, וצריך לכתוב ולתת לבע"ד. ושום רב אינו חשוד שימנע מלעשות כן, אא"כ שיודע בעצמו שלא דן בצדק, וגם לכו ובוש יהודות על האמת שטעה. עכת"ד. וע"ע בשו"ת אבקת רוכל (סי' יח). ע"ש. וע' בפתחי תשו' (סי' יד ס"ק י) בשם החו"י, שיש לכתוב גם טעמי הפסק. וע"ש. ואפי' באו שני הבע"ד מעצמם אצל הב"ד, רשאים הב"ד למחול על כבודם לכתוב טעמיהם ונימוקיהם, שאם ירצה לברר הדין בפני ב"ד הגדול יוכל לעשות כן. ומה גם אחר שהונהג כן, אדעתא דהכי נכנסו הב"ד לשרת בקודש. וכדאי מאד הדבר, שע"ז ינתן תוקף לכל פסקי הדין שלנו להוציאם לפעול ע"י הממשלה, ולהציל גזול מיד עושק. וכבר אמרו בפסיקתא (ר"פ שופטים), אם יש שוטרים יש שופטים, אם אין שוטרים אין שופטים. והובא באוה"ח שם. ובאמת שע"פ הרוב הכל מבואר בספרי הפוסקים מפי סופרים ומפי ספרים, וכשמוצאים הב"ד לערעורים שהב"ד הקודם טעו בפס"ד נגד ספרי הפוסקים, הו"ל טעות בדבר משנה וחוזר. ומצוה רבה קא עבדי להוציא לאור משפט. וכמו שקרה כזאת הרבה פעמים. וכן ידוע שכמה מגדולי הדור עבדי עובדא בנפשיהו באה"ק והיו יושבים ודנים בב"ד הגדול לערעורים, ופעמים רבות היו מוצאים שהב"ד הראשון טעו בפסק - דינם, כי בדורות הללו בעוה"ר שכחה שכוחא והטעות מצויה מאד. וע' להרדב"ז בשו"ת אבקת רוכל (סי' כא) שכ', דאע"ג דאמר' בש"ס דלא חיישינן לב"ד טועים, וב"ד בתר ב"ד לא דייקי, ה"מ בזמניהם, אבל האידינא דייקינן ודייקינן. וכמ"ש רי"ו בשם הרשב"א בתשו', דהאידינא דלא בקיאי כ"כ בדיינים דייקינן בתר ב"ד. ואם בזמנו של הרשב"א כך, כ"ש בזמנינו. עכ"ל. ואע"פ שמרן ז"ל כ' ע"ז דלא דק, שלא אמר הרשב"א כן אלא בדין

ההוא שהוא זר, משא"כ בשאר דינים. ע"ש. מ"מ בזה"ז אפשר שגם מרן יודה להרדב"ז כי דלוננו מאד. וע' בס' יעיר און (מע' ב אות כה). ובשואל ומשיב הנ"ל. ומה גם שראיתי בס' טהרת המים (מע' ב אות סז) שכ' בשם הגאון מהר"ח פלאג'י בשו"ת סמיכה לחיים (סי' ט) שכ', בדורות הללו לא אמרנו ב"ד ב"ד לא דייקי. והרדב"ז לא יחידאה הוא בזה, דכמה פוסקים ס"ל הכי. וכו'. ע"ש. וע"ע בשו"ת חקקי לב ח"ב (ס"ס טו"ב). ומכ"ש פה מצרים שלדאבון לבב חדלה להיות עיר של חכמים ושל סופרים. ולצערנו הב"ד הראשון ע"פ הרוב הוא ב"ד של הדיוטות והתיקון קשה מכמה טעמים. ואשמם בראשיכם. ויפה שתיקה לחכמים. ובכה"ג דייקנו ודייקנו. וכ"כ המרדכי (רפ"ק דסנהדרין) שיכול לערער על הדיינים וכו'. ע"ש. והובא בב"י (סי' כה מחודש ד). וע"ע להגאון מהר"ח פלאג'י בס' רוח חיים (סי' יט סק"ז). שהביא ד' הרא"ש בתשו' (צט, סי' י), שמצוה לומר לשמעון שאינו מחוייב, שהשבת אבידה היא, והב"ד טעו בדבר משנה וחזר הדין. ושכ"כ מהרשד"ם (חור"מ סי' רסז). ושכ"מ בתשו' רשב"א ח"ב (סי' תד). ושכן נשתמשו כל האחרונים בתשו' הרא"ש הנ"ל, שבאומר הדין מפי ספרים מצוה קעביד משום מדבר שקר תרחק. וכו'. ע"ש. וכ"כ בס' גנזי חיים (מע' ב אות כז). וע"ע בשו"ת חקקי לב (חיו"ד ר"ס מז). ובשו"ת חיים ביד (סי' א ד"ח ע"ג). ע"ש"ב. וע"ע בשו"ת ישא איש (ד"ע ע"ד ודע"א סע"א). ובשו"ת ישכיל עבדי ח"ג (חאה"ע סי' ב, סעיף א אות ד). ע"ש. ומצאתי בשו"ת משפטי עוזיאל (חחור"מ סי' א סט"ו) שדן באופן מיוחד בדין ב"ד לערעורים, והעלה ג"כ להלכה ולמעשה דשפיר דמי. [וכן האריך הרחיב להקל בזה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ד (חחור"מ סי' ב). ואין הפנאי מסכים להשתעשע בד"ק]. והש"ת ישיב שופטנו כבראשונה ויועצנו כבתחלה ויאיר עינינו בתוה"ק אמן.

שו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן סז

(א) אולם שונה הדבר לחלוטין כאשר המדובר על בתי דין האיזוריים כאן בארץ, כי הדיינים המשמשים בקודש בבתי דינים אלה, נכנסו מעיקרא למשרותיהם אדעתא דהכי שכל אחד מבעלי הדין יוכל להגיש ערעור על פסקי הדין לפני בית דין הגדול שבירושלים, וכך בכל דיון ודיון שבא לפניהם אדעתא דהכי נחתי. הן הדיינים והן התובעים, והן הנתבעים, שתהא לכל אחד מבעלי הדין הזכות להגיש ערעור כנ"ז, ומה שיצא מלפני בידה"ג תהא זו הפסיקא האחרונה. וכיוצא בזה העלה בספר שו"ת חשן האפד חחור"מ סי' מ"ב על שהיה נהוג בכזאת במח"ק, דמאחר דכל העם אשר בשער והזקנים יודעים דוהי תקנת העיר, אין כאן זלזול לבי"ד הראשון ומעיקרא אדעתא דהכי נחתי עיי"ש. ועל זה מסתמכים בפשיטות גם כל העם כאן בארצנו, וגם החרדים הקיצוניים ביותר משתמשים בזכות זאת ומגישים ערעורם לפני בית דין הגדול, ואני יודע ועד על כך.

(ב) כפי הכתבים והפסקים הרבים שמגיעים לפנינו מדי פעם מהתם להכא מתברר כי נהוג כן בפשיטות כנ"ז להיות בית דין גדול לערעורים, בכל ערי המערב, ובעוד ערים רבים במדינות התפוצות. וכך נהגו מלפנים בתקופות שונות, וגם התקינו תקנות בקשר לכך ככתוב בפנקסי קהלות רבים.

ובספר מ"ב ח"ד נדפס ג"כ בקשר לכך מכתב מהראש"ל הגר"י מאיר ז"ל וכה לשונו אודות כך: תמיד היה לנו ב"ד של ערעורים בכל ערי תורקיה, וזה דבר ידוע ומפורסם לכל חכם אשר ישב על כס ההוראה כי אחר הפס"ד של הב"ד הראשון יש לו זכות הבע"ד לערער על הפס"ד, בהגישו בכתב את ערעורו לראש הרבנים שבעירו, וראש הרבנים היה שולח את הפס"ד יחד עם הערעור לעיר הבירה קושטא רבתי, ושמה היה ב"ד גדול שמעיין בדין, והיה לו הכח לסתור הדין ולדונו מחדש, או לקיים הפס"ד וכו' וכן היינו נוהגים גם בירושלים ת"ו ובהרבה מקומות מקדמת דנא, ואין שום אדם ושום ב"ד פקפק בדבר הזה, ואם ראשונים כמלאכים נהגו ככה, אנו כבני אדם מדוע לא נלך בעקבותיהם עכ"ל.

וזה חידוש מה שמשמיע לנו הראש"ל הנ"ז כי גם בפעיה"ק ירושלים היו כבר נוהגים ככה מקדמת דנא שהיו יכולים לערער לפני ב"ד גדול על פס"ד שהיה מוציא בי"ד קמא, ולא שמענו ולא קראנו על ככה במקו"א, אך לא שמענו ולא ראינו אינו ראינו וחזקה שבודאי הראש"ל הנ"ל לא בדה ח"ו דברים מלבו ולהעיד על ככה.

(ג) בנוגע לבתי דין האיזוריים כאן בארץ ישנה עוד נקודה הלכתית בזה, ובמיוחד לגבי משפטי אישות וכל הכרוך מסביב לכך, והוא זה, דהא הכח בידם נתונה לדון בזה בכפיה, להביא בכח את הצד המסרב, וגם להוציא פס"ד שלא בפניו, והיכא שהדיון הוא בכפיה ולחייב את הנתבע להופיע לפני ביה"ד להתדיין בפניו, אזי הרשות שפיר בידי הנידון לערער

על כך בפני בידה"ג, וכמצינו בשאלות ותשובות נודע ביהודה מהדו"ת חחו"מ סי' א' שהעלה בכזאת, והגדיר את הדבר, דכל שלא באו שני הבעלי דינים לפניו בעצמם לדון אלא ששלח לאחד מהם שמש להזמינו מקרי דן בכפיה וצריך ליתן הפסק עם הטענות בכתב אם הבעל דין מבקש כדי שילך לבית דין הגדול לשאול אם לא טעה ובפרט בדורנו שהטעות מצויה עיי"ש.

פסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק י פס"ד המתחיל בעמוד 168 עמ' 180
ולכאורה לפי"ז יש מקום לעיין אם יש מקום לערעור על היתר שבועה של בי"ד אזורי, דבכל פס"ד יש שני יסודות שעל פיהן בי"ד לערעורים מבטל פסק - דין של ביה"ד האזורי, חדא מכח תקנות הדיון ואדעתא דהכי הצדדים מתדיינים, שביה"ד לערעורים יבדוק מחדש את הבעיה אם יש כאן פס"ד בטעות, ואין כאן דין של בי"ד בתר בי"ד לא דייקי, ומכיון שנשפטים מחדש ניתן פס"ד מחדש, ושנית שמכיון דכך נתקנו תקנות הדיון לכתחילה, י"ל דביה"ד פסק אדעתא דהכי שלא יערער בבית הדין הגדול.

קכב. אין ערעור אלא על יסוד הנימוקים דלהלן: —

(א) טעות בהלכה ;

(ב) טעות הנראה לעין בשיקול הדעת או בקביעת העובדות ;

(ג) פגם בניהול הדיון באופן המשפיע על תוצאות הדיון.

תקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל / הרבנות הראשית לישראל / עמוד 23
הודפס מאתר אוצר החכמה

Rules and Procedures of the Beth Din of America

SEC. 31 Modification of Award (Appeal) a On written application of a party to the Beth Din with in twenty (20) days after delivery of the award to the applicant, the Beth Din may modify the award if (a) there was a mathematical miscalculation; or (b) there was a mistake in the description of any person, thing or property referred to in the award; or (c) the award is based upon an issue not submitted to the Beth Din and the award may be corrected without affecting the merits of the decision upon the issues submitted; or (d) the award is imperfect in a matter of form not affecting the merits of the controversy; or (e) the Av Beth Din determines that a provision of the Award is contrary to Jewish Law. b Copies of such application shall be concurrently served upon all other parties to the arbitration in accordance with Section 25(b) of these Rules. Any party objecting to such modification shall submit written objections to the Beth Din, with copies to all other parties to the arbitration, within 10 days of receipt of such application. The Beth Din shall dispose of any application made under this section in writing. The Av Beth Din shall strive to issue such writing within 40 days after the application for modification. The parties may consent in writing to extend the time for such disposition either before or after its expiration.